

REGIONÁLNÍ CHARAKTERISTIKY STÁTŮ JIŽNÍ AMERIKY

- základní fyzickogeografické a socioekonomické charakteristiky regionu viz předchozí kapitoly 2-12; následuje zpřesnění a doplnění údajů

Vymezení regionu

- jedná se o subkontinent Jižní Amerika, který je oddělen od pevninské Střední Ameriky Panamskou šíjí, resp. státní hranicí mezi Panamou a Kolumbií; je omýván Atlantickým oceánem, Tichým oceánem a Karibským mořem
- v Jižní Americe je 12 nezávislých států (Argentina, Bolívie, Brazílie, Ekvádor, Guyana, Chile, Kolumbie, Paraguay, Peru, Surinam, Uruguay, Venezuela) a 3 závislá území (Falklandy, Francouzská Guyana, Jižní Georgie a Jižní Sandwichovy ostrovy)

Obyvatelstvo

- **rasová struktura** – od 16. století probíhaly velké změny v původní struktuře obyvatelstva; úbytek (téměř vymizení) Indiánů, růst počtu Evropanů a černochů, později i asijských přistěhovalců, silné míšení obyvatelstva všech tří ras; dnes nejpočetněji zastoupeni mestici a mulati
- **jazyková struktura** – vyplývá z období kolonizace; převažují španělsky mluvící státy (úřední jazyk), v Brazílii portugalština, v Surinamu holandština; místě i jako úřední řeč indiánské jazyky, závislá území užívají jazyk kolonizátora
- **náboženská struktura** – taktéž vyplývá z koloniálního období, převážně se jedná o státy ve sféře vlivu Španělska a Portugalska – křesťanských katolických evropských mocností; proto je převládajícím náboženstvím jihoamerického kontinentu křesťanství, resp. katolicismus
- **sociální struktura** – existují velké rozdíly mezi jednotlivými státy a uvnitř států mezi regiony, velké rozdíly mezi skupinami obyvatel; politická nestabilita států brzdí ekonomický rozvoj a růst; nekontrolovaný a masový přesun venkovské chudiny do průmyslových center (velkých měst), který je veden touhou po lepším životě následně způsobuje extrémní růst počtu obyvatel velkoměst; vláda a místní orgány nemohou zajistit ani minimální životní standard; prohlubují se sociální rozdíly a rozdíly v životní úrovni (vznik chudinských čtvrtí), roste kriminalita a míra tzv. sociálně patologických jevů

Hospodářství

- značné regionální rozdíly v hospodářské úrovni států nebo jejich skupin; vyspělé státy (Brazílie) vers. rozvojové, chudé, zaostalé (Bolívie)
- obecně jsou státy vyspělejší než země Afriky a některé asijské státy; u všech států se objevují prvky charakteristické pro hospodářství méně rozvinutých států (převaha těžebního průmyslu, nedostatečně rozvinutá energetika a černá metalurgie, vývoz cenných surovin, monokulturní zaměření zemědělské výroby a její poměrně nízká produktivita, přítomnost zahraničních monopolů, vysoká zadluženost)
- mezi základní problémy patří zajištění potravin pro vlastní obyvatele (dováží se až 80 % potřeby obilí)

- státy jsou členy různých integračních sdružení, mezinárodních organizací: OSN, OAS, OPEC, ALADI, Andské společenství ...
- ve všech latinskoamerických zemích probíhá hospodářský rozvoj z územního hlediska značně nerovnoměrně, nejvyššího stupně rozvoje dosáhly silně urbanizované, vesměs pobřežní oblasti s dobrou dopravní infrastrukturou a kvalifikovanou pracovní silou (oblast mezi Sao Paulo a Santos, Curitiba a Belo Horizonte v Brazílii; oblast Buenos Aires v Argentině; území mezi Santiago a Valparaíso v Chile; Maracaibo ve Venezuele)

Těžba nerostných surovin a průmysl

- *hnědé uhlí* v Brazílii
- *ropa* v severozápadní Venezuele, Ekvádoru, na jihu Argentiny, v Brazílii
- *zemní plyn* ve Venezuele
- zásoby a těžba *železných rud* v Brazílii (Brazílská vysočina), Venezuele, Chile, Peru
- z rud barevných kovů se těží *mangan* v Brazílii, Chile; *měď* v Chile, Peru; *wolfram* v Bolívii, Peru, Brazílii; *nikl* v Brazílii, Kolumbii; *olovo* v Peru; *cín* v Brazílii, Bolívii, Peru
- dále se těží *bauxit* v Brazílii, Guyaně, Surinamu; *zlato* v Brazílii, Kolumbii, Chile, Peru; *stříbro* v Peru, Chile, Bolívii; *platina* v Kolumbii, Brazílii; *diamanty* v Brazílii, Venezuele; *drahokamy* v Kolumbii, Brazílii
- významná je těžba *jódu* v Chile, naopak klesá těžba pro Chile tradičního *ledku*
- těžba i jiných surovin, *sůl*, *síra*, *baryt*, *fosfáty*, *vápenec* aj.
- *zpracovatelský průmysl* lokalizován do velkých měst a jejich aglomerací; zakládána i nová průmyslová střediska, pokud existují výhodnější lokalizační faktory
- z dalších odvětví se uplatňuje průmysl *těžební*, *potravinářský*, *textilní*, *chemický* a *petrochemický*, *kožedělný* a *obuvnický*

Zemědělství, lesnictví, rybolov

- vhodné půdní a klimatické podmínky (mimo nejzazšího jihu, oblastí tropických pralesů a horských oblastí) umožňují pěstovat všechny hlavní plodiny a v mnoha latinskoamerických zemích sklízet úrodu i několikrát do roka; jsou zde i rozsáhlé oblasti vhodné pro chov hospodářských zvířat (hlavně skotu); zemědělství mírného pásu ve vyšších polohách andských států; zemědělství subtropů a tropů v nížinných oblastech
- specifické rysy zemědělství v zemích Jižní Ameriky jsou dány vývojem ekonomických, sociálních a politických skutečností těchto států i přírodními podmínkami
- vysoký podíl (přes 30 %) ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v zemědělství, nízká produktivita práce
- dvě třetiny produkce připadají na rostlinnou výrobu, asi čtvrtina produkce se vyváží (i přes nesoběstačnost zemí v zajištění potravin)
- Argentina vede v produkci *pšenice* a *kukuřice* (spolu s Brazílií); Brazílie vede v produkci *rýže*, *kukuřice* (spolu s Argentinou), *kávy* (spolu s Kolumbií), *kakaa*, *banánů* (spolu s Kolumbií a Ekvádorem), *cukrové třtiny* a *bavlny*; Kolumbie vede v produkci *kávy* (spolu s Brazílií) a *banánů* (spolu s Brazílií a Ekvádorem); Ekvádor vede spolu s Kolumbií a Brazílií v produkci *banánů*
- dále se sklízí *sójové boby*, *kasava* (*maniok*), *brambory* a *batáty*, *luštěniny*, *olejnaté plodiny*, *citrusy* a *ananas*, *tabák*, *vinné hrozny*, *kokosové ořechy* a mnoho dalších plodin
- živočišná výroba je rozvinuta na jihu a jihovýchodě Jižní Ameriky (Argentina, Uruguay, Brazílie), převažuje chov *skotu* a *koní*, v horských oblastech And chov *ovcí* a *lam*

- lesnictví: těží se *tropické dřevo* v Brazílii, Kolumbii, Venezuele, Ekvádoru; *jehličnaté dřeviny* v Argentině a Chile (mnohde bezohledné drancování lesů, neexistuje dobrá úroveň ochrany jako např. v USA a Kanadě)
- významný je rybolov, zejména v Peru, Chile, Brazílii, Argentině

Doprava

- železniční – v celé Latinské Americe v provozu zhruba 150 000 km železničních tratí, nejrozsáhlejší síť má (mimo Mexika) Brazílie a Argentina, ve Venezuele a Paraguaji naopak železniční síť rozvinuta velmi málo; pozoruhodností jsou jihoamerické *vysokohorské železnice* (Peru, Bolívie), které v Andách vystupují až do výšek kolem 4 000 m n.m.; nejdůležitější tah je transkontinentální trať mezi Argentinou, Bolívií, Chile (Buenos Aires – Valparaíso); trať napříč Amazonií (Brazílie – Peru) je ve fázi projektů; převažuje motorová trakce, relativně nedávno dominovala trakce parní, dochází k modernizaci a elektrifikaci tratí; nejdelší železnice Santos – Sao Paulo – La Paz – Arica
- silniční – ve směru sever/jih přes celou Ameriku vede Panamerická dálnice (z Aljašky do Chile a Argentiny), která je v latinskoamerických zemích pouze běžnou dvoupruhovou silnicí, v tropických a horských oblastech problematicky sjízdnou, dosud chybí spojení Panama – Kolumbie; kvalita silnic v Latinské Americe není dobrá, silnice jsou ohroženy záplavami, sesuvy půdy a skal po zemětřeseních, apod.; kvalitní silnice jsou jen v okolí velkých měst, např. Sao Paulo, Rio de Janeiro, Buenos Aires, Caracas; Transamazonská dálnice budí velkou pozornost, zatím jde mnohde jen o uvalcovanou hlinitou cestu; Transandská dálnice, střední jihoamerická dálnice, severojižní magistrála
- vnitrozemská vodní – hluboko do vnitrozemí splavná Amazonka s přítoky (oblasti Amazonie jsou ale málo industrializovány a obydleny), největší říční přístav Manaus, další Pucallpa, Iquitos, Santarém; další splavné toky Paraná, Paraguay, Uruguay, Orinoko, Magdalena
- námořní – opírá se o velké, moderně vybavené přístavy, v Kolumbii Barranquilla; ve Venezuele Maracaibo; v Brazílii Santos, Porto Alegre, Rio de Janeiro, Angra dos Reis, Vitória, Recife, Belém; v Uruguax Montevideo; v Argentině Buenos Aires, La Plata, Bahía Blance; v Chile Valparaíso, Antofagasta, Arica; v Peru Callao; v Ekvádoru Guayaquil; největší obchodní loďstvo ze států Jižní Ameriky má Brazílie, dále Argentina, Peru, Chile, Venezuela
- potrubní – ropovody, popř. plynovody, jen z nalezišť surovin do přístavů (oblast Maracaiba ve Venezuele, ropovod přes Andy k pobřeží Ekvádoru), nejdelší síť v Argentině, nejhustější ve Venezuele
- letecká – relativně málo rozvinutá, má mnohde i zastaralý letadlový park; často ale umožňuje jediné rychlé a spolehlivé spojení do jinak nepřístupného vnitrozemí mnohých zemí; k nejfrekventovanějším a největším letištím patří Rio de Janeiro a Sao Paulo Brazílii, Buenos Aires v Argentině, Santiago v Chile, Lima v Peru, Santa Fé de Bogotá v Kolumbii, Caracas ve Venezuele
- spoje – jejich úroveň v Latinské Americe odpovídá hospodářské vyspělosti příslušné země nebo oblasti, silně zde působí i telekomunikační monopoly a informační média USA

Cestovní ruch, přírodní památky

- překážkou rozvoje cestovního ruchu je politická nestabilita, hospodářská zaostalost četných regionů, nízká úroveň infrastruktury a služeb (ubytování, stravování ...)
- mezi pojmy světové turistiky se již objevuje např. Rio de Janeiro v Brazílii, vodopády Iguazú na brazilsko-argentinské hranici, indiánské památky a velehorské terény v Peru, přírodně zachovalé oblasti lesů, jezer a hor v jižní Argentině a Chile

- potenciál mnoha jiných míst využitelný pro cestovní ruch čeká na zpřístupnění, např. v neklidné Kolumbii nebo v nepřístupném vnitrozemí Venezuely a Bolívie
- více viz obecná kapitola o ochraně přírody a krajiny a v ní uvedené internetové odkazy

Zahraníční obchod

- *vyváží se* především nerostné suroviny v různých stádiích zpracování (ropa, železná ruda, barevné a vzácné kovy, bauxit) a zemědělské produkty (káva, kakao, banány, cukr, obilí, maso aj.), podíl průmyslových výrobků na celkovém objemu vývozu je dosud nízký
- *dováží se* především průmyslové výrobky, kompletní investiční celky, mnohde i základní potraviny (obilí); hlavními obchodními partnery jsou USA, státy Evropské unie a Japonsko